

ชื่อโครงการ	การจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยชุมชนชาวประมงพื้นบ้าน พื้นที่กว๊านพะเยา จังหวัดพะเยา		
ชื่อคณะนักวิจัย	นายสมศักดิ์	เทพคุณ	หัวหน้าโครงการวิจัย
	นายไพฑูริศ	มันสะเด	นักวิจัย
	นายสมชาย	แผ่นทอง	นักวิจัย
	นายศรีศักดิ์	พลเมืองดี	นักวิจัย
	นายณรงค์	หาญจริง	นักวิจัย
	นายนิรุทธิ์	เตปินคำ	นักวิจัย
	นายวิโรจน์	ขำยสุวรรณ	นักวิจัย
	นายจักร	กีนีสี่	นักวิจัย

บทคัดย่อ

โครงการศึกษาวิจัยการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยชุมชนชาวประมงพื้นบ้าน พื้นที่กว๊านพะเยา จังหวัดพะเยา เป็นวิจัยเชิงคุณภาพเพื่อท้องถิ่น โดยเปิดโอกาสให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมหา ร่วมใช้ปัญญา ในกระบวนการวิจัย

วัตถุประสงค์ของการวิจัย มี 3 ประการ คือ (1) เพื่อศึกษารวบรวมองค์ความรู้ด้านวิถีชีวิต วัฒนธรรม ประวัติศาสตร์ เศรษฐกิจ สังคม ทรัพยากรธรรมชาติและภูมิปัญญาต่าง ๆ ของชุมชนประมงพื้นบ้าน กว๊านพะเยา (2) พัฒนารูปแบบการบริหารจัดการท่องเที่ยวรอบกว๊านพะเยาโดยชุมชนประมงพื้นบ้านภายใต้เงื่อนไข ปัจจัยที่มีอยู่ (3) สร้างกระบวนการเรียนรู้ระหว่างชุมชนกับสังคมภายนอกในการฟื้นฟูและอนุรักษ์ ทรัพยากรธรรมชาติกว๊านพะเยา

การศึกษาครั้งนี้ เป็นการสร้างความรู้ในตัวท้องถิ่น โดยคนท้องถิ่นเพื่อคนท้องถิ่น โดยมุ่งแก้ไข ปัญหาด้วยการทดลองทำจริงและมีการบันทึกและวิเคราะห์อย่างเป็นระเบียบในขณะเดียวกันก็พบว่า การเขียนรายงานเป็นปัญหาที่สร้างความหนักใจให้แก่ นักวิจัยเป็นอย่างยิ่ง จึงปรับรูปแบบการเขียนรายงานวิจัย ให้ยืดหยุ่นและมีความง่ายต่อการนำเสนอในรูปแบบที่นักวิจัยถนัด โดยไม่ยึดติดในเรื่องของภาษาและรูปแบบ ที่เป็นวิชาการมากเกินไป จนในที่สุดก็สามารถสรุปบทเรียนสำหรับเรื่องอื่น ๆ หรือพื้นที่อื่นต่อไป

การศึกษาองค์ความรู้ภูมิปัญญาในบริบทกว๊านพะเยาทำให้รู้ว่าชาวประมงรู้จักสังเกตพฤติกรรมนิสัย ของปลาแต่ละชนิดจากประสบการณ์ตรงของการใช้ชีวิตในกว๊านพะเยา องค์ความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นหลาย ๆ เรื่องยังไม่ได้ถูกบันทึกเก็บไว้เป็นหลักฐานข้อมูลของท้องถิ่น โดยคนท้องถิ่นเองบางเรื่องกำลังจะสูญ

หายไปกับคนเฒ่าคนแก่ที่ตายไป ซึ่งจะเชื่อมโยงไปถึงข้อมูลต่าง ๆ ทั้งธรรมชาติของสิ่งนั้น ๆ กับวัฒนธรรมของคนท้องถิ่นแล้วบางเรื่องยังเชื่อถึงผีหรือสิ่งเหนือธรรมชาติ

ด้วยศักยภาพของชุมชนประมงพื้นบ้านที่มีทั้งภูมิปัญญา วิถีชีวิตและประเพณีวัฒนธรรมของชุมชนประมงพื้นบ้าน จึงทำให้เกิดมีการพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการท่องเที่ยวของชุมชนประมงพื้นบ้าน เพื่อให้เกิดเป็นรูปธรรมและเหมาะสมกับพื้นที่จึงจัดเป็นการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยชุมชนวัดบุญยืน – ชุมชนบ้านร่องไฮ ซึ่งมีโปรแกรมหรือคู่มือเส้นทางท่องเที่ยว คือ นมัสการครูบาเจ้าอินโต ชมพิพิธภัณฑสถานพื้นบ้าน นั่งเรือชมวิถีชีวิตชาวประมงพื้นบ้าน บอกเล่าตำนานวัดกลางกวีาน ชมภูมิปัญญาตีมีด วิถีชีวิตท้องถิ่นโฮมสเตย์ที่ชุมชนบ้านร่องไฮ ประทับใจกับเมนูปลาเพื่อสุขภาพ เกิดการสร้างกระบวนการเรียนรู้ระหว่างชุมชนกับสังคมภายนอก

การบริหารจัดการรูปแบบการท่องเที่ยวของชุมชนชาวประมงพื้นบ้านจึงทำให้สถาบันการศึกษาและองค์กรต่าง ๆ ได้ให้ความสนใจในการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนที่ให้ชุมชนเป็นเจ้าของและมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการเองยังเป็นการส่งเสริมในการฟื้นฟูและอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ ภูมิปัญญา วิถีชีวิต ยังทำให้ชาวบ้านได้เกิดกระบวนการเรียนรู้ด้วยตนเอง

การวิจัยครั้งนี้ ที่สำคัญ ทำให้ชุมชนชาวประมงพื้นบ้านกวีานพะเยา ได้รูปแบบการบริหารจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่เหมาะสมและสอดคล้องกับชุมชนอย่างแท้จริงที่มุ่งเน้นการสร้างกระบวนการเรียนรู้และมีส่วนร่วมของชุมชนและสังคมภายนอก โดยมีคู่มือเส้นทางท่องเที่ยวและองค์ความรู้ด้านภูมิปัญญา ประเพณี วัฒนธรรมประวัติศาสตร์ที่โดดเด่นเฉพาะตัวสามารถพัฒนาชุมชนให้เป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้แก่องค์กรการศึกษา ต่าง ๆ